

УДК 338.439

JEL M1, M10

DOI: 10.31471/2409-0948-2022-2(26)-140-150

Чуб Антон Володимирович

докторант

Міжнародний науково-технічний університет

імені академіка Юрія Бугая, м Київ

Магнітогорський провулок, 3, Київ, 02000

<https://orcid.org/0000-0002-6900-4865>

e-mail: anton.chub2021@gmail.com

РЕГУЛЯТОРНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ У СФЕРІ АПК: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Анотація. Проаналізовано сучасний стан регуляторної політики України у сфері АПК, так як регуляторна політика країни вимагає вирішення складних та вкрай важливих рішень, які, в свою чергу, будуть сприяти підвищенню ефективності виробництва, реалізації кінцевої продукції та стануть запорукою розвитку сільських територій.

Висвітлено основні тенденції міжнародної торгівлі товарами агропромислового комплексу, а саме: посилення протекціонізму розвинених країн за одночасної лібералізації доступу до аграрних ринків країн, що розвиваються, та країн з перехідною економікою; концентрація зусиль країн на імпортозаміщенні в аграрній сфері задля реалізації завдань продовольчої безпеки; посилення позицій транснаціональних корпорацій на глобальних ринках аграрної продукції; тощо.

Порівняно заходи регулювання зовнішньої торгівлі продукцією АПК і рівні та структура підтримки виробників продукції АПК, послуг у сільському господарстві та споживачів в США, країнах ЄС та в Україні. Зроблено висновок, що через невідповідність національних стандартів європейським і система ж нетарифного регулювання в Україні є на сьогодні теж неефективною, а рівень сукупної підтримки сільського господарства, частка сукупної підтримки у валовій доданій вартості сільського господарства на Україні є найнижчою, що призводить до нестабільності та низької ефективності реалізації відповідних державних бюджетних програм.

Доведено про необхідність поєднання вимог міжнародних угод і національних регуляторних інституцій, а визначальним, на нашу думку, є економічний механізм, який повинен виражати політику держави. Це стосується не тільки державного сектора господарювання, а й приватного сектора через систему непрямих заходів. Запропоновано напрями та заходи вдосконалення механізму державного регулювання АПК в Україні, що є основою для підготовки до нового етапу розвитку АПК країни, забезпечення переходу у державному регулюванні до оптимізаційно-інтеграційного етапу, підвищення конкурентоспроможності АПК, гарантування складових продовольчої безпеки, тощо.

Ключові слова: регуляторна політика, регулювання зовнішньої торгівлі, державне регулювання, тарифне регулювання, нетарифне регулювання, зовнішня торгівля, експорт, експортний потенціал

Chub Anton

International University of Science and Technology

named after Academician Yuri Bugay, Kyiv

Magnitogorsk Lane, 3, Kyiv, 02000

REGULATORY POLICY OF UKRAINE IN THE SPHERE OF AGRO-INDUSTRIAL COMPLEX: INTERNATIONAL EXPERIENCE

Abstract. The current state of the regulatory policy of Ukraine in the field of agro-industrial complex is analyzed, since the country's regulatory policy requires the solution of complex and extremely important decisions, which, in turn, will contribute to increasing the production efficiency, the sale of final products and will become a guarantee of rural areas development.

The main trends of international trade in goods of the agro-industrial complex are highlighted, namely: strengthening of developed countries' protectionism with simultaneous liberalization of access to agricultural markets of developing countries and countries with transition economies; concentration of countries' efforts on import substitution in the agrarian sphere to implement the tasks of food security; strengthening the position of transnational corporations on the global markets of agricultural products; etc.

Measures to regulate foreign trade in agricultural products and the level and structure of support for producers of agricultural products, services in agriculture, and consumers in the USA, EU countries and Ukraine are compared. It was concluded that due to the inconsistency of national standards with European ones, the system of non-tariff regulation in Ukraine is also ineffective today. The level of aggregate support for agriculture, the share of aggregate support in the gross added value of agriculture in Ukraine is the lowest, which leads to instability and low-efficiency implementation of relevant state budget programs.

The necessity of combining international agreement requirements and national regulatory institutions has been proven, and the determining factor, in our opinion, is the economic mechanism, which should express the state's policy. This is applied not only to the public sector of the economy but also to the private one through the system of indirect measures. Directions and measures for improving the mechanism of the agricultural sector state regulation in Ukraine are proposed, which are basic for preparing for a new stage of the country's agricultural sector development, ensuring the transition of state regulation to the optimization and integration stage, increasing the competitiveness of the agricultural sector, guaranteeing the components of food security, etc.

Keywords: regulatory policy, foreign trade regulation, state regulation, tariff regulation, non-tariff regulation, foreign trade, export, export potential.

Постановка проблеми. Україна, що є обґрунтовано з огляду на наявний потенціал і реалізуючи проект щодо створення зони вільної торгівлі з ЄС, визначає зовнішню торгівлю продукцією АПК серед пріоритетів щодо національного економічного розвитку. Тому, на сьогодні, необхідно вирішувати вкрай важливі питання щодо створення дієвого та ефективного середовища для вільного доступу на зовнішні ринки конкурентоспроможної продукції та її стабільних торговельних потоків. Для цього, перш за все, необхідно вирішити наступні питання: спрощення експортної структури; зростання імпорту некритичних продовольчих товарів через відсутність дієвого реформування; нерозвиненість інфраструктури щодо заготівлі й реалізації продукції; низький рівень підтримки виробників (тарифний захист); жорсткі зобов'язання в рамках угод СОТ; тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблематики формування регуляторної політики у сфері експорту висвітлено у працях Бураковського І., Мельник Т., Мовчан В. та інших. Вагомий внесок у дослідження функціонування АПК та особливостей фінансової політики держави зробили Гуторов О., Калінчик М., Кучер А., Хабіров Г. та інші вчені. Дослідження проблематики щодо аграрного законодавства та адміністративного права у сфері АПК досліджено у фундаментальних працях вітчизняних і зарубіжних фахівців: Авер'янова В., Андрійко О., Голосніченка І, Коломоєць Т., Кузьменко О., Шаповала Р. та інших вчених. Водночас, констатуємо доволі значний обсяг

наукових публікацій, варто зазначити недостатню опрацьованість багатьох питань.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз сучасного стану регуляторної політики України у сфері АПК та її удосконалення з погляду на міжнародний досвід.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні у сфері АПК більшість країн світу переходять від лібералізму до посилення державного регулювання зовнішньої торгівлі у рамках глобальних і регіональних торговельних угод [1]. Тому у сфері АПК в Україні, регуляторна політика вимагає вирішення складних та вкрай важливих рішень щодо організації ринку, заходів підтримки з боку держави, які будуть сприяти підвищенню ефективності виробництва, реалізації кінцевої продукції та стануть запорукою розвитку сільських територій.

Як зазначають автори «державна регуляторна зовнішньоторговельна політика у сфері АПК – це система дій урядів, що спрямовані на формування передумов для ефективного здійснення господарської діяльності у сфері АПК на засадах факторної гнучкості, легальності, рівності, прозорості та збалансованості інтересів держави і суспільства із гармонізацією національних пріоритетів розвитку аграрної сфери з нормами та правилами міжнародних регуляторних інституцій, поточним станом і очікуваними змінами кон'юнктури світового агропродовольчого ринку, основними тенденціями міжнародної торгівлі, до яких, зокрема, належать: посилення протекціонізму розвинених країн за одночасної лібералізації доступу до аграрних ринків країн, що розвиваються, та країн з перехідною економікою; концентрація зусиль країн на імпортозаміщенні в аграрній сфері задля реалізації завдань продовольчої безпеки; посилення позицій транснаціональних корпорацій на глобальних ринках аграрної продукції [2; 3].

Для створення сприятливих умов для зовнішньої торгівлі в багатьох країнах світу можна помітити як тенденції митного регулювання рухаються у напрямі відмови від протекціонізму, але застосування тарифних обмежень – це асиметричність щодо обкладання митом агропродовольчих і неагропродовольчих товарів. Як наслідок, застосування тарифних обмежень в АПК зарегульовано порівняно з іншими товарними групами та доступом на національні ринки. Тому загальнопоширеним явищем є використання нетарифних інструментів державного регулювання зовнішньої торгівлі продукцією АПК, які «охоплюють 18 до 30 % світової торгівлі, при цьому розвинені країни використовують нетарифні заходи відносно 17 % імпорту (з них 44 % – до продукції АПК), а країни, що розвиваються, – відносно 40 % імпорту (з них 50 % – до агропродовольчих товарів) [4]. Деякі економічно розвинені держави сьогодні впроваджують такі стандарти якості продукції АПК та юридичні вимоги, які ускладнюють доступ зарубіжних виробників на національні ринки, наприклад, норми ідентифікації товарів, забезпечення захисту прав інтелектуальної власності тощо. Порівняння заходів регулювання зовнішньої торгівлі продукцією АПК у США, країнах ЄС та на Україні наведено в табл. 1.

З таблиці 1 можна побачити, що ставки ввізного мита на продукцію АПК в Україну є низькими порівняно із торговельними партнерами США та країнами ЄС, що унеможливує реалізацію політики підвищення конкурентоспроможності внаслідок обмеженого фінансування галузі. Найактивнішим заходом нетарифного регулювання в країнах ЄС та США, який використовують з протекціоністськими цілями та рівень якого найвищий, є санітарний та фітосанітарний контроль. Найбільша кількість цих заходів застосовується до імпорту живих тварин і продуктів тваринного та рослинного походження. Через невідповідність національних стандартів європейським система нетарифного регулювання в Україні є сьогодні теж неефективною. Наприклад, до міжнародних норм приведено лише половину стандартів ISO та EN, що значно обмежує доступ українських товарів до міжнародні ринків інших країн світу. «Зовнішньоторговельна політика багатьох держав навпаки спрямована на надання державної підтримки сектору АПК тому, як державні фінансові вкладення в сільське господарство в 1,5–2 рази перевищують ринкову вартість його продукції» [8].

Тарифні та нетарифні заходи регулювання зовнішньої торгівлі у країнах світу

Регуляторні заходи	Живі тварини, продукти тваринного походження	Продукти рослинного походження	Жири та олії тваринного та рослинного походження	Готові харчові продукти
США				
<i>Заходи тарифного регулювання, %</i>				
Ставка мита, що застосовується, %	5,21	1,39	2,08	6,10
<i>Заходи нетарифного регулювання, кількість</i>				
Спеціальні захисні заходи	71	1	-	72
Компенсаційні заходи	-	-	-	7
Антидемпінгові заходи	-	-	-	2
Технічні бар'єри в торгівлі	114	109	67	165
Санітарні та фітосанітарні заходи	146	155	11	39
Кількісні обмеження	7	2	2	3
ЄС				
<i>Заходи тарифного регулювання, %</i>				
Ставка мита, що застосовується, %	13,18	3,20	3,59	6,05
<i>Заходи нетарифного регулювання, кількість</i>				
Спеціальні захисні заходи	13	-	-	13
Компенсаційні заходи	-	-	4	1
Антидемпінгові заходи	-	-	4	3
Технічні бар'єри в торгівлі	10	13	10	20
Санітарні та фітосанітарні заходи	137	131	20	92
Кількісні обмеження	1	1	1	1
Україна				
<i>Заходи тарифного регулювання, %</i>				
Ставка мита, що застосовується, %	7,11	6,26	6,68	10,26
<i>Заходи нетарифного регулювання, кількість</i>				
Антидемпінгові заходи	19	-	-	
Технічні бар'єри в торгівлі	74	-	-	1
Санітарні та фітосанітарні заходи	11	8	-	1

Джерело: складено автором за даними [5-7]

«Проте загальна сума витрат на агропродовольчу політику в національному бюджеті не може слугувати кількісною характеристикою рівня підтримки сектора. У світовій практиці, зокрема в ОЕСР, використовуються показники, які дозволяють оцінювати рівень державного регулювання сільського господарства та результативність державної підтримки аграріїв» [5]. Рівні та структура підтримки виробників продукції АПК, послуг у сільському господарстві та споживачів в США, країнах ЄС та в Україні наведено в табл. 2.

З таблиці 2 можна побачити, що рівень сукупної підтримки сільського господарства (TSE, %), частка сукупної підтримки у валовій доданій вартості сільського господарства в Україні є найнижчою, що призводить до нестабільності та низької ефективності реалізації відповідних державних бюджетних програм.

Підтримка ринкових цін на продукцію АПК (MPS) в Україні була від'ємною, тобто світові ціни вищі цін відносно внутрішнього ринку, а відсутність бюджетних виплат – це погіршення стану вітчизняних сільськогосподарських виробників. Відносно США та показників ЄС, то цінова підтримка продукції АПК мала позитивне значення. «Як відомо, цінова підтримка формується за рахунок експортних та імпорتنих мит, які вводять на конкретні види продукції, тому її вважають заходом, що найбільшою мірою спотворює ринкове ціноутворення. На Україні ж заходи Уряду щодо введення мит і квот на експорт насіння олійних культур призвели до падіння доходів та конкурентоспроможності сільгоспвиробників» [9]. «На відміну від заходів підтримки, які безпосередньо спрямовані на підвищення конкурентоспроможності вітчизняних виробників, загальна підтримка

Рівні та структура підтримки виробників продукції АПК, послуг у сільському господарстві та споживачів в США, країнах ЄС та в Україні, %

Показники	США	ЄС	Україна
<i>Підтримка сільськогосподарських виробників</i>			
Підтримка сільгоспвиробників (PSE), всього	100	100	100
у т.ч.			
підтримка ринкових цін (MPS)	21,3	35,2	-85,6
виплати, які прив'язані до виробництва продукції	5,9	2,5	34,1
виплати на придбання ресурсів	26,8	11,4	108,6
виплати на га посівної площі, дохід або поголів'я	38,9	49,3	43,0
виплати на основі несировинного критерію	7,1	1,8	0,0
різні платежі	0,0	0,1	0,0
<i>Підтримка послуг у сільському господарстві</i>			
Підтримка послуг у сільському господарстві (GSSE), всього	100	100	100
у т.ч.			
наука і розвиток	4,5	17,7	10,3
освіта	0,0	12,1	32,6
інспекція та ветеринарія	1,9	5,0	24,5
інфраструктура	4,5	35,5	24,7
маркетинг та просування продукції	84,5	25,7	1,4
державні закупівлі	0,2	3,5	3,6
різне	4,4	0,5	2,9
Рівень сукупної підтримки сільського господарства (TSE)	0,8	0,9	1,3
Частка сукупної підтримки у ВДВ сільського господарства	70,9	53,5	14,0
Частка підтримки послуг у сукупній підтримці сільського господарства (GSSE)	41,4	10,7	37,8
<i>Підтримка споживачів продукції АПК</i>			
Рівень підтримки споживачів (CSE)	9,7	-11,0	-1,2

Джерело: складено за даними [5; 7]

послуг у сільському господарстві впливає на це опосередковано. Такі заходи фінансуються з бюджету, а кошти виділяються не виробникам, а науковим та освітнім установам, фітосанітарним і ветеринарним службам, організаціям із сільського розвитку й консультаційного обслуговування, організаціям із просування продукції фермерів до внутрішніх і зовнішніх споживачів, складському господарству тощо. Завдяки таким заходам виробники отримують доступ до нових сортів сільськогосподарських культур, порід тварин, технологій, консультаційних послуг, ринків збуту, продукції з резервних фондів у несприятливі роки тощо» [5; 9]. До пріоритетних напрямів реалізації інноваційної продукції, широкого застосування науково-технічного та соціально-економічного прогресу на макроекономічному рівні належить здійснення національних і державних програм, законодавчо-нормативних актів, спрямованих на комплексне багатовекторне вирішення важливих проблем розвитку агропромислового виробництва країни [10].

Щодо формування і реалізації регуляторної політики в Україні необхідно реалізувати вкрай важливі напрями вдосконалення регуляторної зовнішньоторговельної політики, а саме необхідно поєднати вимоги міжнародних угод і національних регуляторних інституцій, які ґрунтуються на поліпшенні доступу на зовнішні ринки, фінансовій, інституціональній та інформаційній підтримці, захисті внутрішнього ринку, стимулюванні експорту й оптимізації його секторально-регіональної структури. Заходи та напрями удосконалення регуляторної політики у сфері зовнішньої торгівлі продукцією АПК в Україні наведено в табл. 3.

Заходи та напрями удосконалення регуляторної політики у сфері зовнішньої торгівлі продукцією АПК в Україні

Заходи	Напрями
Інформаційна підтримка	<ul style="list-style-type: none"> – консультаційна підтримка; – активізація наукових досліджень щодо ресурсощадних та екологічно безпечних технологій; – підтримка експортерів; – проведення міжнародних виставок для поширення досвіду впровадження новітніх технологій, підвищення продуктивності праці та конкурентоспроможності продукції; – тощо.
Фінансова підтримка	<ul style="list-style-type: none"> – прискорення гармонізації українських стандартів; – здешевлення кредитування; – тощо.
Інституціональна підтримка	<ul style="list-style-type: none"> – активізація кооперативного руху на селі; – використання інструментів біржової торгівлі; – вдосконалення інституціонального середовища у сфері технічного регулювання; – тощо.
Захист внутрішнього ринку	<ul style="list-style-type: none"> – модифікації тарифних ставок ввізного мита; – повноцінне використання надзвичайних захисних заходів; – тощо.

Джерело: складено автором

Можна зробити висновки, що ознаками державної підтримки сільського господарства в Україні є нестабільність та неефективність реалізації таких бюджетних програм. Реалізація запропонованих заходів буде сприяти вдосконаленню регуляторної політики у сфері зовнішньої торгівлі та підвищенню якісної конкурентоспроможності вітчизняної продукції АПК на світових ринках.

Погодимось із автором, що «кожний механізм регулювання процесів відтворення повинен мати конкретну функціональну направленість, адресність і виражати змістовність здійснення економічної політики відповідно до держави, галузі, суб'єктів господарювання. Тобто необхідно, щоб механізми регулювання діяли в єдиній системі та забезпечували кінцеві результати процесу» [11]. Визначальним, на нашу думку, є економічний механізм, який повинен виражати політику держави, і який має розроблятися стратегічно на довгострокову перспективу. Це стосується не тільки державного сектора господарювання, а й приватного сектора через систему непрямих заходів.

Тобто, чим сильніша економіка країни, тим значиміша її регулююча роль економічного державного механізму. За висновками автора «епіцентром спільної аграрної політики ЄС є особлива система державної підтримки і регулювання сільського господарства, яка визначає характер розвитку галузі. Запровадження такої системи в Україні – необхідна умова забезпечення конкурентоспроможності вітчизняного аграрного сектору на європейському ринку» [12]. «Підтримка аграрного сектору економіки України повинна базуватися на створенні економічних, правових, організаційних, соціальних та інших умов, які б сприяли досягненню фінансової стабільності сільськогосподарських підприємств, підвищенню продовольчої безпеки країни, створенню належних умов праці та проживання на селі, забезпечували б галузь необхідними матеріальними й фінансовими ресурсами для розширеного відтворення виробництва» [13]. «Нашій країні необхідно використовувати досвід провідних країн світу з урахуванням вітчизняних можливостей. Важливе значення має державне регулювання доходів сільськогосподарських підприємств, включаючи використання урядових субвенцій. Доходи основних товаровиробників повинні сприяти досягненню розширеного відтворення» [14]. Тобто фінансова підтримка з боку держави – це не благодійність, а допомога з метою стабілізації

і підвищення доходів підприємств АПК, створює необхідні умови для відтворення та розвитку і, яка обумовлена економічними процесами та характеризується специфічними особливостями.

Необхідно погодитися з висловлюванням автора, що «ринкова економіка, як свідчить світовий досвід, не може існувати без певного державного її регулювання, оскільки в іншому випадку ринкова економіка з «блага» для людей перетворюється на «зло» через те, що сам по собі ринковий механізм позбавлений елементу соціальної справедливості. Навіть найбільш «ринкова» економіка США є наскрізь регульованою, аж до встановлення державою певного рівня цін на окремі види популярних продуктів харчування» [15, 16].

Як приклад – це держане регулювання фермерства США, яке призвело до багатьох показових змін щодо фінансово-економічного стану не тільки економіки країни в цілому, а й фермерства. Встановлені правила з боку держави, на підставі прийняття нових законів, змінюються і регламентують діяльність АПК. Але усі закони мають чіткі цілі і стратегічні напрями щодо розвитку галузі, тобто мають не тільки програми, але й механізми їх виконання, а з боку держави виконуються фінансові зобов'язання.

Регулятивна політика країн ЄС щодо розвитку АПК має два завдання – це державне регулювання виробництва та проведення реформ щодо стимулювання інтенсифікації виробництва. Тобто уряди країн ЄС створюють стабільне економічне середовище для функціонування, в першу чергу, сільського господарства, а головні компоненти (ціна, зовнішня торгівля) аграрної політики втратили національний характер і перейшли до ЄС. «Основна ідея регулювання сільськогосподарського виробництва і ринку продовольства – це встановлення коридору цін, причому цін на достатньо високому для сільського господарства рівні і водночас прийнятних для споживачів» [12-15]. Також необхідно зауважити, що така аграрна політика ЄС є дуже витратною. Єдина аграрна політика ЄС багато в чому може бути прикладом для розвитку сільського господарства в Україні, яка має відповідні переваги: «вона сформована на розумінні необхідності проведення протекціоністської політики з урахуванням природних і економічних можливостей кожної країни; ця політика побудована на поєднанні державного регулювання і ринку, при цьому державне регулювання носить широкий і розгалужений характер із розумінням тих фактів, що сільське господарство і продовольчий ринок не є саморегульованими системами; аграрна політика ЄС будується на розумінні того, що сільське господарство є дотаційною галуззю, в умовах відкритого і незахищеного ринку, без державної підтримки воно не в змозі здійснювати відтворювальний процес» [12-15]. Єдиним недоліком є її дорожнеча, але зауважимо, що для того щоб щось отримати, необхідні фінанси (інвестиції), ніяка політика не може проводитися без витрат [17]. Щодо України, то подальше формування механізму державного регулювання повинно відбуватися з урахуванням суперечностей між станом сільського господарства, продовольчої безпеки та ресурсним потенціалом сільськогосподарського виробництва країни, а також стратегічними орієнтирами розвитку галузі. Нами запропоновані напрями та заходи вдосконалення механізму державного регулювання АПК в Україні (табл. 4).

Таблиця 4

Напрями та заходи вдосконалення механізму державного регулювання АПК на Україні

Захід	Напрямок
Забезпечення системного підходу	<ul style="list-style-type: none"> – формування та утвердження цілісності взаємопов'язаних елементів, узгодженої єдності складових; – розвинення інституціонального забезпечення; – запровадження сукупності систематичних заходів державного впливу; – створення вищої якості як державного регулювання, так і в цілому механізму функціонування аграрного сектору. <p>→ позитивний синергетичний ефект державного регулювання</p>

<p align="center">Оптимізація обсягів державної підтримки</p>	<ul style="list-style-type: none"> – врахування втрат сільського господарства від диспаритету цін; – врахування втрат та бюджетних можливостей країни; – врахування втрат та потреб у цілеспрямованому впливі держави на умови розвитку аграрного сектору, його техніко-технологічне оновлення, структурну перебудову, підвищення якості продукції.
<p align="center">Прозорість та недискримінаційність схем надання підтримки усім виробникам усіх форм власності</p>	<ul style="list-style-type: none"> – прямі платежі підтримки доходів (компенсація товаровиробникам утрат від нееквівалентності обміну); – опрацювання державних цільових програм з чітким визначенням цілей і завдань, заходів, обсягів, термінів реалізації, очікуваних результатів.
<p align="center">Техніко-технологічне оновлення (інноваційна модель розвитку)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – опрацювання та реалізація державних цільових інноваційно-інвестиційних програм із модернізації виробництва та забезпечення випуску конкурентоспроможної продукції; – збільшення бюджетного фінансування наукового, освітнього та інформаційно-консультаційного забезпечення; – формування сприятливих умов для реалізації інвестицій і через специфікацію та захист прав інвесторів, і через підвищення прибутковості сільськогосподарського виробництва; – активізація податкових, бюджетних, грошово-кредитних важелів інвестування.
<p align="center">Стимулювання та контроль щодо якості продукції та екологічності виробництва</p>	<ul style="list-style-type: none"> – опрацювання та запровадження державних цільових програм щодо створення систем управління якістю та екологічно збалансованого ведення сільськогосподарського виробництва; – надання дотацій; – забезпечення компенсації вартості природоохоронних заходів, проведених відповідно до державних програм; – забезпечення зв'язку між державною підтримкою та дотриманням виробниками стандартів якості; – активізація діяльності дорадчих служб у сфері організації систем управління якістю.
<p align="center">Багаторівнева система аграрного ризик-менеджменту</p>	<ul style="list-style-type: none"> – запровадження нових страхових продуктів; – запровадження рахунків стабілізації доходів виробників; – розбудова організаційного забезпечення управління ризиками; – розвинення освітньо-наукового забезпечення управління ризиками.
<p align="center">Ринковий механізм ціноутворення</p>	<ul style="list-style-type: none"> – прозорість організаційних формах продажу продукції; – вдосконалення механізмів непрямого впливу держави на цінову ситуацію; – проведення товарних та фінансових інтервенцій; – удосконалення методики визначення рівня мінімальних, максимальних та заставних цін; – бюджетний та кредитний механізми розвитку інфраструктури; – забезпечення ефективного порядку формування та поновлення державних резервів; – активізація діяльності держави у сфері маркетингу; – посилення ролі держави у просуванні продукції на зовнішні ринки; – вдосконалення інституціонального забезпечення регулюючого впливу держави; – бюджетне фінансування діяльності державних операторів.
<p align="center">Оптимальне поєднання загальнодержавного та регіонального рівнів впливу держави</p>	<ul style="list-style-type: none"> – реалізація державних програм із прямої підтримки; – субсидування щодо ресурсного забезпечення та регулювання цін на загальнодержавному рівні; – посилення ролі регіонального рівня у розвитку інфраструктури та соціальної сфери села; – диверсифікація сільськогосподарського виробництва; – коригування структури виробництва регіонального аграрного під комплексу; – управління та контроль якості продукції й екологічної безпеки виробництва.

Джерело: складено автором

Запропоновані напрями та заходи вдосконалення механізму державного регулювання АПК в Україні є основою для підготовки до нового етапу розвитку АПК країни, забезпечення переходу у державному регулюванні до оптимізаційно-інтеграційного етапу, підвищення конкурентоспроможності АПК, гарантування складових продовольчої безпеки тощо.

Висновки. Аналіз сучасного стану регуляторної політики України у сфері АПК підтвердив важливість та актуальність цього питання, яке вимагає вирішення складних та вкрай важливих рішень для підвищення ефективності виробництва та розвитку сільських територій.

Порівняння заходів регулювання зовнішньої торгівлі продукцією АПК і рівнів та структури підтримки виробників продукції АПК, послуг у сільському господарстві та споживачів в США, країнах ЄС та в Україні ще раз вказало на факт невідповідності національних стандартів європейським. Також система нетарифного регулювання в Україні на сьогодні є теж неефективною, а рівень сукупної підтримки сільського господарства, частка сукупної підтримки у валовій доданій вартості сільського господарства на Україні є найнижчою, що призводить до нестабільності та низької ефективності реалізації відповідних державних бюджетних програм.

Необхідно поєднання вимог міжнародних угод і національних регуляторних інституцій, тобто економічний механізм, який повинен виражати політику держави. Це стосується і державного сектора господарювання, і приватного сектора через систему непрямих заходів. Запропоновано напрями та заходи вдосконалення механізму державного регулювання АПК на Україні, що є основою для підготовки до нового етапу розвитку АПК країни, забезпечення переходу у державному регулюванні до оптимізаційно-інтеграційного етапу, підвищення конкурентоспроможності АПК, гарантування складових продовольчої безпеки тощо.

Література

1. World investment report 2013: Global Value Chain: Investment and Trade for Development. *United Nations Conference on Trade and Development*. 2013. 236 p.
2. World Investment Report 2008: Transnational Corporations, and the Infrastructure Challenge. *United Nations Conference on Trade and Development*, 2008, pp. 3.
3. UNCTAD. URL: <http://unctad.org/en/> (дата звернення 28.05.2022).
4. Мельник Т. М., Головачова О. С. Регуляторна зовнішньоекономічна політика у сфері АПК: вітчизняний і зарубіжний досвід. *Економічний часопис-XXI*, 2015. 3-4(2). С. 12-16.
5. Market Access Map. URL: <http://www.macmap.org/CountryAnalysis/AverageTariff.aspx> (дата звернення 28.09.2022).
6. Producer and Consumer Support Estimates (OECD Database 1986–2012). *Organisation for economic cooperation and development*. URL: http://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=MON2012TSE_EE (дата звернення 28.05.2022).
7. Ринки реального сектора економіки України в інституціональному середовищі СОТ: кон'юнктура та інтеграція / за ред. проф. В. О. Точиліна; НАН України, Ін-т екон. та прогноз. К., 2012. 552 с.
8. Осташко Т. О. Надзвичайні заходи СОТ для захисту ринків агропродовольчих товарів. НАН України, Ін-т екон. та прогноз. К., 2011. 102 с.
9. Довжик О.О. Державна регулятивна аграрна політика в контексті світового досвіду. *Економіка і суспільство. Економіка та управління національним господарством*. Мукачівський державний університет, 2016. Вип. 2. С. 97-102.
10. Гальцова О.Л. Державна підтримка інноваційного розвитку в сільському господарстві з використанням механізму ресурсного потенціалу. *Інфраструктура ринку: електронне наукове видання*, 2019. Випуск 38. С. 441-445. (дата звернення 28.09.2022) http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/38_2019_ukr/38_2019.pdf

11. Гайдуцький П.І. Україні потрібна нова аграрна політика. *Економіка АПК*. 2005. № 10. С. 3–7.
12. Дем'яненко М.Я. Фінансові проблеми формування і розвитку аграрного ринку. *Фінансові проблеми формування і розвитку аграрного ринку*. К.: ННЦ ІАЕ, 2007. С. 5–21.
13. Фірсов Є.О. Про державне регулювання доходів сільськогосподарських підприємств. *Фінансові проблеми формування і розвитку аграрного ринку*. К.: ННЦ ІАЕ, 2007. С. 198–207.
14. Черевко Г.В. Державна підтримка формування пропозиції на аграрному ринку: досвід США. *Фінансові проблеми формування і розвитку аграрного ринку*. К. ННЦ ІАЕ, 2007. С. 371–378.
15. Ильина А.А., Кудряшов А.А. Модель цифровой платформы АПК. *Экономика, предпринимательство и право*. 2020. Т. 10. № 1. С. 99-108.
16. Сімків Л. Є., Андрусів У. Я. Регулювання диспропорційності економічного зростання регіонів України. Ефективна економіка, 2021 URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2021/20.pdf
17. Andrusiv U., Zelinska H., Galtsova O., Seleznova O., Bahorka M., & Yurchenko N. (2022). Socio-economic development in the context of using reasonable specialization in the economy of Ukraine. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 2(43), 248–258. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.2.43.2022.3729>

References

1. World investment report 2013: Global Value Chains: Investment and Trade for Development (2013). *United Nations Conference on Trade and Development*. 236 p.
2. World Investment Report 2008: Transnational Corporations, and the Infrastructure Challenge (2008). *United Nations Conference on Trade and Development*, pp. 3.
3. UNCTAD. Available at: <http://unctad.org/en/> (accessed 28.09.2022).
4. Melnyk T. M., Golovacheva O. S. (2015) Regulatory foreign economic policy in the field of agriculture: domestic and foreign experience. *Economic magazine-XXI*, 3-4(2), pp. 12-16.
5. Market Access Map. Available at: <http://www.macmap.org/CountryAnalysis/AverageTariff.aspx> (accessed 28.05.2022).
6. Producer and Consumer Support Estimates (OECD Database 1986–2012). *Organisation for economic cooperation and development*. Available at: http://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=MON2012TSE_EE (accessed 28.05.2022).
7. Markets of the real sector of the economy of Ukraine in the institutional environment of the WTO: conjuncture and integration (2012) / edited by Prof. V.O. Tochilina; NAS of Ukraine, Institute of Economics. and predicted K., 552 p.
8. Ostashko T. O. (2011) WTO emergency measures to protect agro-food markets. NAS of Ukraine, Institute of Economics. and predicted K., 102 p.
9. Dovzhik O.O. (2016) State regulatory agrarian policy in the context of world experience. *Economy and society. Economy and management of the national economy*. Mukachevo State University, Vol. 2, pp. 97-102.
10. Galtsova O.L. (2019) State support for innovative development in agriculture using the resource potential mechanism. *Market infrastructure: electronic scientific edition*. Issue 38. P. 441-445. (accessed 09.28.2022) http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/38_2019_ukr/38_2019.pdf
11. Hayuduky P.I. (2005) Ukraine needs a new agricultural policy. *Economics of APC*, No. 10, pp. 3–7.
12. Demyanenko M.Ya. (2007) Financial problems of the formation and development of the agricultural market. *Financial problems of the formation and development of the agricultural market*. К.: NNC ІАЕ, pp. 5–21.
13. Firsov E.O. (2007) About state regulation of incomes of agricultural enterprises.

Financial problems of the formation and development of the agricultural market. К.: NNC IAE, pp. 198–207.

14. Cherevko G.V. (2007) State support for supply formation in the agricultural market: the experience of the USA. *Financial problems of the formation and development of the agricultural market.* К.: NNC IAE, pp. 371–378.

15. Ilyina A.A, Kudryashov A.A. (2020) A model of the digital platform of the agro-industrial complex. *Economy, entrepreneurship and law.* Vol. 10 (1), pp. 99-108.

16. Simkiv L. Ye., Andrusiv U. Ya. (2021). Rehuliuвання dysproportsiinosti ekonomichnoho zrostantia rehioniv Ukrainy. *Efektivna ekonomika*, 2021 URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2021/20.pdf

17. Andrusiv U., Zelinska H., Galtsova O., Seleznova O., Bahorka M., & Yurchenko N. (2022). Socio-economic development in the context of using reasonable specialization in the economy of Ukraine. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 2(43), 248–258. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.2.43.2022.3729>